

Grünhut Zoltán – S. Szabó Péter (szerk.):

Vallás – Politika – Identitás

PUBLIKON KIADÓ – IDRESEARCH KFT., PÉCS,

2010., 187. OLD.

Egy évvel a Pécsen rendezett *Vallás – Politika – Identitás* konferencia után máris kézbe vehetjük az elhangzott előadások kötetbe szerkesztett változatát. A könyv tizenöt tanulmánya fontos és aktuális kérdéseket tárgyal különféle szempontú megközelítésből; több írás átfogó, mélyebb összefüggéseket keres, más tanulmányok szűkebb, kisebb – de nem jelentéktelen – témákat járnak körül.

„Konferenciánk célja a vallás, a politika és az identitás fogalmainak összekapcsolása, határterületeinek mélyebb feltárása, egymásra hatásuk elemzése.” – írja *Csepregi András* Vallási identitás és demokratikus politika c. bevezetőnek tekinthető tanulmányában. (7. o.) A *történet, tematika, párbeszéd* alcímet viselő írás első részében Boenhoffertól Carl Schmittig olvashatjuk a vallási-politikai összefonódást tárgyaló művek rövid szemlét, kitérve a Magyarországon is elérhető szakirodalomra. A *tematika* rész a demokráciát erősítő vallási identitás elemeit taglalja John de Gruchy dél-afrikai református püspök könyve alapján, a *párbeszéd* rész pedig a vallásos és szekuláris világszemlélet határán folyó dialógus szükségességét szorgalmazza.

S. Szabó Péter írása a világvallásokban megjelenő toleranciafogalmat járja körül. Huntington óta szinte trend civilizációk, vallások szembeállításáról, feloldhatatlan konfliktusáról beszélni, a valóság azonban ennél árnyaltabb. Kettőség jellemzi jelen világunk helyzetét, egyfelől a politikai-vallási közbeszédben megjelenik a tolerancia, az elfogadás iránti igény, s különféle programok, intézmények alakulnak szinte az összes világvallás közreműködésével ennek propagálására, másfelől pedig ugyanilyen, – sőt, látványosabb, mert megrázóbb – az intolerancia teret hódítása, a más hitűek ellen előforduló – gyakran átpolitizált – támadások és vallási indíttatású háborúk, ugyanazokra a szent szövegekre hivatkozva. Hogyan lehetséges ez? A megértéshez szükséges egy pillantást vetni a vallási tipológiára, első megközelítésben az örök törvény vallásai (hinduizmus, buddhizmus, kínai univerzizmus) abszolút mértékben elfogadónak tűnnek, az ábrahámi vallások (zsidóság, kereszténység, iszlám) pedig intoleránsak, elutasítók. Valóban így van-e? A rövid, bevalottan csak vázlatos tanulmány az egyes vallások mentén vizsgálja a kérdést.

Tuka Ágnes az európai identitás és a vallási gyökerek összefonódását elemzi. Rövid történeti bevezető után, ahol a kereszténység kultúrateremtő tevékenységéről ír, az európai alkotmányszerződés vitáját mutatja be. Ezen túlmenően pedig a *Politique européenne* folyóirat tematikus számát idézi, amely Isten messze van Brüsszeltől? címmel jelent meg. A jövőt illetően választ kell találnunk a felmerülő kérdésekre: kereszténység és szekularizáció, a laikus állam szerepe és határai, a feltörekvő és növekvő befolyást szerző kisegyházak, az európai iszlám tömegek mind-mind az európai identitást befolyásoló problémahalmazokat jelentenek.

Ragadics Tamás írása a vallási szervezetek szociális dimenzióját tárgyalja. Fontos szempont, nemcsak a társadalompolitikai vetülete okán, hanem egyrészt az állami forráshiány miatt szükség van egyéb segítőkre, másrészt a vallási szervezetek elfogadottságát és ismertséget növeli. A szerző az üzleti tervezésben ismert SWOT-analízist hívja segítségül, így az erősségek, gyengeségek, lehetőségek, veszélyek mátrixában mutatja be a segítő szervezetek tevékenységének színterét.

A felszabadítási teológia helyzetét elemzi *Somodi József* rövid írásában. Kitér a dél-amerikai helyzet ismertetésére, az előzményekre, (latin-amerikai püspökök CELAM-konferenciája, 1968) majd a Leonardo Boff és Gustavo Gutiérrez munkásságára. Szó esik Vatikán válaszlépéseiről, illetve arról a tényről, hogy minden bírálat, támadás és retorzió ellenére létező (és továbbgondolható) teológiai irányzatról beszélhetünk.

Farkas Lajos Karancs, Kő, Sepse c. írása a horvátországi református magyarság életéről fest elszomorító képet. A délszláv háború, az asszimiláció, a horvátországi magyar református egyházon belül bekövetkezett szakadás, mind-mind csökkenti a kétszeresen kisebbségi református vallás identitásmegetartó erejét.

Grünhut Zoltán Liberális anticionizmus – erkölcsös antiszemitizmus? c. írásában az antiszemitizmus, az antijudaizmus és az anticionizmus egymásbafonódását, egymástól való elválaszthatatlanságát mutatja be. Következtetése, amit egy Martin Luther King idézettel támaszt alá, hogy az anticionizmus csupán az antiszemitizmus politikailag korrektnek beállított megközelítése, amikor is a zsidóellenesség – látszólag csupán – Izrael állam politikája ellen irányul.

Tarrósy István az afrikai közösségi hitvilág erejét egy konkrét példán, a tanzániai albinógyilkosságokon keresztül vázolja. A tragikus események háttérben afrikai törzsi hiedelemvilág áll, amely az albínóknak sajátos szerepet tulajdonít, miszerint az albínó csontból készült talizmán szerencsét hoz, vagy az albínó testrészeknek gyógyító hatásuk van. A kormány rendkívül szigorúan, halálbüntetés kiszabásával próbál fellépni; Tarrósy szerint a felvilágosításnak, oktatásnak lenne nagyobb szerepe a gyilkosságok megakadályozásában.

Glied Viktor Ökológizmus – a 21. század hite? c. tanulmánya a vallási diskurzusban megjelenő ökológiai szemléletmódról hoz konkrét példákat. Megemlíti a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia Felelősségünk a teremtett világért c. 2008-as

körlevelét, Gianfranco Girotti püspök nevéhez köthető szociális bűnök regiszterét, az Igazságosság és Béke Pápai Tanácsa által megfogalmazott környezetvédelmi irányelveket. Jelzésértékű cselekedet továbbá, hogy Vatikánváros a VI. Pálról elnevezett konferenciatermét napelemez fűtőrendszerrel látta el, visszaszorítva a városállam széndioxid kibocsátását.

A kontinensnyi ország, Kína vallásosságát ismerteti *Krasznár Attila* tanulmánya. A konfucianizmus, a taoizmus és a buddhizmus egyvelege alkotja a sajátos kínai szinkretista képet.

Hosszú Hortenzia a független India létrejöttének történetét tárgyalja M.K. Gandhi és követői politikai nyomásgyakorló módszerein keresztül, amely az együtt-nem-működés és az erőszak nélküli ellenállás elveit alkalmazva, hindu vallási-filozófiai terminológiát felhasználva ért célt.

Lengyelország két tanulmánnyal szerepel a kötetben. A regionális identitást, Lengyelország történetét, a katolikus egyházzal összefonódott állami berendezkedést, a lengyelség és az európaiság viszonyát tárgyalja *Schmidt Andrea* A vallás szerepe Lengyelország térfejlődésében című írása.

A lengyelországi abortusz-szabályozás teljesen átpolitizált helyzetéről ír *Baranyai Nóra*. Kitér a szigorú szabályozás (lényegében teljes tiltás, leszámítva az anya életének veszélyeztetését, a maradandó fejlődési rendellenességet, a nemi erőszakot) történelmi hátterére, majd különféle közvéleménykutatások adatait elemezve megállapítja, hogy a lengyel társadalom véleménye és a törvényi szabályozás ellentétben van egymással, változtatásra, a katolikus egyház befolyása miatt nincs mód, az eddig óvatos próbálkozások mind elbuktak. Így az abortuszkérdésben a vallás (katolikus egyház) és a politika (jobboldali pártok) összekapcsolódásának lehetünk tanúi.

Lukács Miklós az ötvenes évek magyar állami egyházpolitikáját Virág János egyházügyi megbízott tevékenységén keresztül mutatja be. Rövid egyházpolitikai ismertető után felvázolja az állami ellenőrzés kiépítésének folyamatát majd egy – sajnos nehezen olvasható – ábrán ismerteti az Állami Egyházügyi Hivatal működési struktúráját és szervezeti felépítését. Virág János jelentései jól tükrözik a módszereket az egyház tevékenységének ellehetetlenítésére.

A kötet utolsó tanulmánya – *Rátz Tibor* tollából – a Mindszenty-per napjait eleveníti fel.

Megállapíthatjuk, hogy a fentebb bemutatott tanulmányok alapján milyen sokrétű témák illeszthetők be a vallási-politikai diskurzusba, s ezáltal könnyebben megérthetjük a vallások identitásalkotó szerepét, az állammal való esetleges konfliktusait, továbbá elgondolkozhatunk a dialógus szükségességéről. Jó lenne, ha a kötet a konferencia előadóin és résztvevőin kívül másokhoz is eljutna.